

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-134>

УДК 336

Татарин Н.Б., Колачник П.П.

Львівський національний університет імені Івана Франка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. У даній статті йдеться про сферу фінансових відносин та, зокрема, фінансову систему держави, яка являє собою сукупність різних сфер та ланок цих відносин, в процесі яких утворюються і використовуються фонди грошових коштів. Починаючи з моменту проголошення незалежності, Україна завжди ставила за мету створення своєї фінансової системи, яка була би конкурентоспроможною на міжнародному фінансовому ринку. Тим не менш, станом на сьогодні кожен її елемент потребує удосконалення та вирішення ряду проблем. Процес розвитку також ускладнений неоднозначним трактуванням сутності категорії «фінансова система», її змісту та структури. В межах цієї теми розглянуто проблеми в функціонуванні фінансової системи України, як основного фінансового механізму держави. А також проаналізовано шляхи удосконалення окремих ланок фінансової системи та процесу модернізації її будови в цілому, задля досягнення стабільного економічного розвитку.

Ключові слова: фінансова система, фінансовий механізм, фінансові взаємовідносини, структура фінансової системи, проблеми фінансової системи, перспективи розвитку.

Tataryn Natalia, Kolachnyk Pavlo

Ivan Franko National University of Lviv

ACTUAL PROBLEMS AND PROSPECTS OF REFORMING THE FINANCIAL SYSTEM OF UKRAINE

Summary. This article deals with the sphere of financial relations, and in particular the financial system of the country, which is a collection of different spheres and links of these relations, in the course of which funds are created and used. Financial system – a set of various types of funds of financial resources available to the state. It consists of an internal structure and an organizational structure. The internal structure consists of spheres and units, and is represented by the following components: public finances, finances of subjects of management, international finances and financial market (providing sphere). The structure of the organizational structure includes budget management, control and regulatory, financial institutions and trust funds. The primary task of the development of the financial system in Ukraine is to increase the financial potential of the banking system, to create a group of powerful banks, reduce tax pressure, streamline financial flows, start structural and institutional transformations of the banking system, and effectively reorganize enterprises. All efforts of the legislative and executive bodies should be directed at this. The goal of the reform is to create a financial system capable of supporting sustainable economic development by effectively redistributing financial resources in economy by creating a genuine market competitive environment based on EU standards.

The reform of the financial sector includes a series of activities designed to achieve three key goals:

- financial stability;
- consumer and investor rights protection; and
- institutional capacity of regulators.

When carried out in full, this reform will bring about a financial system which:

- can support sustainable economic development;
- operates in a competitive market environment;
- is regulated in line with EU standards;
- is integrated in the European market of financial services.

Consequently, in this article analyzes ways to improve the individual units of the financial system and modernize its structure as a whole, in order to achieve stable economic development of the country.

Keywords: financial system, financial mechanism, financial relations, structure, problems, prospects of development.

Постановка проблеми. Україна завжди потерпала від наслідків недосконалої фінансової системи, але особливо актуальною ця проблема є саме зараз. В контексті анонсованого державною владою періоду реформування, виникає гостра необхідність аналізу поточних проблем та шляхів здійснення відповідних реформ. Для побудови стратегії якісних змін потрібно зрозуміти, де саме їх впроваджувати.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значущий внесок у розвиток теоретичних та методологічних основ сучасної фінансової науки та розуміння фінансової системи, внесли такі вчені як Шлапак О.В., Венгер В.В., Васи-

лик О.Д., Андрущенко В.Л., Опарін В.М., Кириленко О.Г., Галчинський А.П. та інші.

Враховуючи високі здобутки у наукових дослідженнях цих провідних українських вчених та зважаючи на безперервний швидкий розвиток економічних відносин в умовах глобалізаційних процесів, виникає необхідність пошуків нових способів удосконалення сучасної фінансової системи України.

Формулювання цілей статті. Метою статті є аналіз складових фінансової системи, визначення проблем і перспектив розвитку фінансової системи України.

Виклад основного матеріалу. Ефективність використання фінансових ресурсів та успішна ре-

алізація фінансової політики держави, напрямку залежать від розбудови та дієздатності фінансової системи. В сьогоденні умовах ринкових відносин, важливого значення набуває розуміння економічної природи й суті фінансів і фінансової системи, їхньої необхідності, ролі в економічній системі держави.

Перед нашою країною, як перед такою, яку в світовій спільноті хочуть бачити сучасною, демократичною, соціальною та правовою, постає проблема вдосконалення власної фінансової системи. Сформована на сьогодні фінансова система України може розглядатися тільки як підґрунтя для розробки та впровадження більш ефективної фінансової системи, яка буде надійним фундаментом економіки успішної країни та зможе називатися людиноцентричною.

Термін «система» походить від грецького і означає «поєднання», «утворення». Звідси система – це ціле, складене із частин, які взаємопов'язані спільними функціями. Різні складові можуть об'єднуватися в ціле, але ще не можуть бути системою, поки не буде сформований механізм їхнього взаємозв'язку. В історичному аспекті свого становлення і розвитку фінансова система була покликана забезпечити державу фінансовими ресурсами, необхідними їй для виконання своїх функцій. Джерелом цих ресурсів є валовий внутрішній продукт, значна частина якого утворюється у сфері матеріального виробництва. Тому, основу функціонування фінансової системи становлять фінанси господарюючих суб'єктів усіх форм власності. Щодо масштабу національної економіки держави, то існує декілька підходів до визначення поняття «фінансова система». В рамках розподільної концепції фінансова система – сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, регулює і використовує централізовані грошові фонди: загальнодержавні централізовані фонди (державний бюджет), централізовані фонди цільового призначення, фінанси підприємств, резервні і страхові фонди, фінансовий ринок. В інших підходах під терміном «фінансова система» розуміють організовану сукупність взаємодіючих між собою у визначеному правовому полі складових: державних і недержавних фінансових інститутів, фінансового ринку, фінансових інструментів і технологій, які сукупно забезпечують реалізацію всіх фінансових функцій, необхідних для діяльності держави та ринкової економіки. Фінансова система – один із основних елементів держави, який є показником розвитку, функціонування та ефективності державної політики [1, с. 432].

Конкретно для держави суть фінансової системи полягає у тому, що вона є тією базовою основою, яка забезпечує діяльність та функціонування національної економіки в цілому та в окремих її ланках. Ефективна фінансова система є основою силою, яка рухає не тільки життя держави, але і життя кожного її жителя. Вона підтримує ідеальне співвідношення, яке забезпечує динамічний розвиток усіх сфер та окремих складових господарства держави.

В основу побудови фінансової системи України покладено три важливі елементи:

1. Функціональне призначення, яке виявляється в тому, що кожна складова системи виконує власні покладені на неї завдання; до прикладу, державний бюджет здійснює розподільчі відносини між державою, підприємствами, населенням, обумовлені формуванням і використанням загальнодержавного фонду фінансових ресурсів. Фінанси підприємств виражають відносини зі створення і використання грошових ресурсів, призначених для забезпечення багатоманітних потреб суспільного виробництва, виконання зобов'язань перед державним бюджетом і комерційними банками;

2. Територіальність – кожна область має відповідний апарат фінансових і страхових органів;

3. Єдність фінансової системи зумовлюється єдиною економічною політикою держави. Це обумовлює єдину фінансову стратегію, що здійснюється державою через центральні фінансові органи, єдині цілі. Управління всіма ланками системи відбувається на основі єдиних основних законодавчих і нормативних актів.

Кожна сфера і кожна складова фінансової системи України має свою ціль і свої характерні ознаки. Не секрет, що вона являє собою сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє, перерозподіляє і використовує як централізовані, так і децентралізовані грошові фонди [2, с. 270].

Централізовані фінанси – це сфера фінансових відносин щодо формування централізованих грошових фондів, які зосереджуються в інститутах державних органів влади для виконання державою своїх функцій і являють собою загальнодержавні фінансові ресурси. За допомогою них фінансуються видатки на розвиток науки, культури, освіти, охорону здоров'я, управління, оборону, соціальний захист населення та інші загальнодержавні потреби. Це основна сфера перерозподілу ВВП. До системи загальнодержавних фінансових ресурсів України належать Пенсійний фонд, Фонди державного соціального страхування, інші бюджетні та позабюджетні фонди спеціального призначення, державний кредит як специфічна складова державних фінансів.

До децентралізованих належать фінанси підприємств та установ приватної форми власності. Фінанси підприємств та установ є базовою ланкою всієї фінансової системи, оскільки саме вони утворюють значну частину ВВП, який є об'єктом розподілу через фінансові відносини. Фінанси підприємств становлять систему грошових фондів, що утворюються та використовуються для фінансування виробничого процесу, забезпечення розширеного відтворення, матеріального стимулювання та соціального забезпечення робітників. Залежно від виду діяльності фінанси підприємств поділяють на фінанси комерційних підприємств, некомерційних підприємств, громадських організацій. Особливістю фінансів комерційних підприємств є те, що вони працюють на засадах комерційного розрахунку, що передбачає отримання прибутку, відшкодування за рахунок власних коштів всіх затрат на основну діяльність, а також на її розширення і розвиток.

Фінанси суб'єктів господарювання призначені для забезпечення діяльності підприємств.

Їх відносини поділяються на внутрішні і зовнішні. Внутрішні – характеризують грошові потоки, відображають формування й розподіл доходів. Зовнішні – характеризують зв'язки з іншими сферами і складовими фінансової системи. Діяльність суб'єктів господарювання в значній мірі залежить від забезпеченості фінансовими ресурсами і регулюється законодавчо державою, на підставі угод з іншими суб'єктами.

Фінансова система є складним механізмом. Ефективність її функціонування істотно залежить від таких чинників:

- налагодженості фінансових відносин у суспільстві, які визначаються насамперед вибором ефективною для конкретної країни фінансової моделі;
- дієвості фінансово-кредитного механізму;
- чіткості фінансового законодавства;
- організації управління фінансовою системою [3, с. 367].

Станом на сьогодні фінансова система України потребує рішучих реформ. Метою і наслідком таких змін повинно бути удосконалення основного фінансового механізму держави, підвищення продуктивності фінансово-кредитної сфери, встановлення чіткого єдиного фінансового законодавства, продуманий та передбачливий менеджмент.

На розвиток фінансової системи впливає безліч факторів, які потрібно враховувати з метою недопущення застою і кризових явищ. У цьому зв'язку необхідно налагоджувати та вдосконалювати механізми реалізації фіскальної, грошової і кредитної політик з метою забезпечення належного функціонування вітчизняної фінансово-кредитної системи. Водночас стратегія і тактика реформування фінансової системи повинна полягати у поступовій реструктуризації, яка передбачає подальшу трансформацію фінансів [4, с. 8].

Детальнішого аналізу заслуговує питання формування потужної спілки банків, зниження податкового тиску та контроль фінансових потоків. Необхідно зазначити, що цим питанням повинні займатися відповідні органи законодавчої та виконавчої влади, тому що раціональне функціонування всієї фінансової системи можливе лише завдяки належному функціонуванню кожної складової окремо та у разі їх збалансованого поєднання. Як відомо, саме через фінансову систему відбувається перерозподіл фондів грошових коштів, що обслуговують економічні відносини в країні, від створення валового внутрішнього продукту і до економічних відносин підприємств і населення.

Слід врахувати, що фінансова система України потребує радикальних змін, оскільки особливості її функціонування не відповідають загальноприйнятим міжнародним стандартам. Через неефективність роботи фінансової системи у сучасних умовах відбувається обмежене акумулювання фінансових ресурсів та несправедливий їх перерозподіл між різними сферами. У результаті цього гальмуються надходження інвестицій у країну, адже саме вони необхідні для сталого економічного розвитку та стабільного функціонування держави.

Однією з основних проблем нерівноваженості фінансової системи України на сьогоднішній день є відсутність належного державного контролю. Це функція держави, яку важко переоцінити.

Державний фінансовий контроль – це складова управління економічними об'єктами та процесами, основне завдання якої полягає у спостереженні за певним об'єктом з метою перевірки його відповідності бажаному та необхідному стану, передбаченому законами, положеннями, інструкціями та іншими нормативними актами. В Україні державний фінансовий контроль здійснюють Верховна Рада, Кабінет міністрів, Міністерство фінансів, Національний банк, Рахункова палата, Фонд державного майна, Державна фіскальна служба та інші державні органи згідно з чинним законодавством. До органів, що реалізують функції внутрішнього фінансового контролю, відносять Державну контрольно-ревізійну службу України і контрольно-ревізійні підрозділи міністерств та інших центральних органів виконавчої влади країни [5, с. 154].

Основними недоліками сучасної системи державного контролю слід вважати, по-перше, той факт, що більшість перевірок на сьогодні мають фіскальний характер: на практиці найчастіше використовують перевірку або ревізію, в ході яких, в кращому випадку, накладаються штрафи. Водночас зазначені методи дозволяють лише виявити фінансові порушення, констатувати негативні явища, але не дають можливості запобігти їм або детально дослідити причини їх виникнення. Також вони не спонукають підприємця до дотримання законодавства, ніяк його не мотивують.

По-друге, негативним моментом у функціонуванні вітчизняної системи державного контролю необхідно зазначити проблему використання заходів подальшого контролю. Як свідчить досвід зарубіжних країн, саме процедури поточного та попереднього контролю вважаються найбільш дієвими, однак що стосується нашої країни, то ці види контролю є нерегульованими та слабкими [6, с. 8].

Також необхідно зауважити, що нерозуміння значущості проведення поточного та попереднього контролю системою управління державними фінансами та, зокрема керівниками підприємств, є також значною проблемою.

По-третє, особливу увагу доцільно звернути на питання недосконалості чинних нормативно-правових документів та розмірів штрафів. Оскільки сума штрафів за незаконне або нецільове використання бюджетних коштів менша за самі обсяги цих коштів, а перевірки є здебільшого одноразовим явищем, підприємці часто надають перевагу перспективі сплатити штраф, ніж дотримуватися законодавства.

Також проблемою на сьогодні для України залишається незбалансованість у видатках та доходах бюджету, суттєве зростання державної заборгованості та нераціональний розподіл витрат. Для розв'язання зазначених проблем необхідно впровадити контроль за витрачанням коштів, їх доцільністю та належним чином відслідковувати грошові потоки. Водночас обов'язковим має бути зменшення обсягів запозичень для покриття бюджетного дефіциту.

Фінансова система повинна бути гнучкою, динамічною, саморегульованою. Держава повинна знайти оптимальний підхід до реструктуризації, керувати розвитком і забезпечувати стабільність всієї системи.

Слід зазначити, що в державі в особі наукових установ та органів влади постійно ведуться пошуки шляхів оздоровлення економіки, її модернізації та подальшого розвитку. Це проявляється у розробці та реалізації різного роду проєктів, програм, концепцій та стратегій розвитку. Останні, здебільшого, з економічних, політичних та багатьох інших причин, не давали поки що очікуваних результатів. Їх досягнення знаходиться у площині реалізації комплексного підходу, а отже, збалансованих у часі і просторі заходів, направлених на покращення стану економіки.

Удосконалення фінансової системи України має ґрунтуватися на забезпеченні фінансової безпеки, зміцненні фінансової самодостатності її інститутів, фінансовій інтеграції України у світове співтовариство через активізацію її участі в діяльності міжнародних фінансових організацій на рівних з іншими країнами правах [8, с. 173].

Для покращення стану фінансової системи України необхідно переглянути принципи напрямки стабілізаційної політики: розвиток страхового механізму пенсійного забезпечення, медичного обслуговування, страхових принципів фінансування для отримання вищої освіти. Це полегшить навантаження на бюджет та сприятиме удосконаленню функціонування фінансової системи країни. Для зниження заборгованості держави, слід оновити свій імідж та відновити довіру населення, емітуючи при цьому державні облігації з метою залучення додаткових коштів. У довгостроковій перспективі потрібно створити механізми, які були б спрямовані на стимулювання розвитку фінансів домогосподарств, адже домогосподарства посідають провідне місце у формуванні доходної частини бюджетів усіх рівнів. Таким чином, у сучасних умовах існує гостра потреба у ефективній реалізації фінансового оздоровлення держави, впровадженні заходів щодо запобігання негативним наслідкам від фінансових криз. Ці заходи потребують прийняття низки відповідних законів, здійснення практичних кроків та розробки науково обґрунтованих критеріїв функціонування фінансової системи держави. За умови інтеграції пелічених вище рекомендацій, сучасна фінансова система України отримує вектор стабільного економічного розвитку.

Удосконалення фінансової системи України повинне здійснюватися через реалізацію таких заходів:

- правильний розподіл фінансових ресурсів між центральними та місцевими органами влади повинен впливати із поглиблення реформи децентралізації та бути збалансованим як на стадії їх формування, так і у процесі їх використання;
- перегляд витратної частини бюджету (зокрема, відмова від фінансування дотаційної частини виробничого сектора, особливо за тими напрямками, де є зацікавленість приватного капіталу);
- перегляд політики надання субсидій у напрямку їх скорочення, за винятком пріоритетних галузей та соціального захисту населення;
- формування необхідних централізованих резервів для їх використання замість залучення емісійних кредитів;
- чітка організація діяльності з метою контролю за надходженням коштів та їх цільовим використанням.

Не менш важливою умовою покращення стану фінансової системи України у контексті глобалізаційних процесів є досягнення стійкості національної грошової одиниці, що стає можливим при позитивному сальдо між доходами та витратами країни на зовнішньому ринку.

Стійке перевищення імпорту товарів над експортом, що спостерігається в Україні, незважаючи на позитивний баланс послуг, викликає нестачу та подорожчання іноземної валюти, і як наслідок, ріст цін на товари як імпортного, так і вітчизняного походження, зростання тарифів. Фактично від цього фінансову систему лихоманить, порушуються усталені зв'язки та пропорції розподілу.

Фактично сьогодні існує декілька загальних проблеми фінансової системи України: по-перше, це відсутність системного підходу до реструктуризації, ефективності функціонування фінансової системи, по-друге, надто повільне впровадження реформ, відсутність глобальної стратегії щодо їх впровадження, по-третє, коливання валютного курсу спричинене безліччю чинників, що часто відлякує іноземних інвесторів.

З цього випливають такі конкретні проблеми розвитку фінансової системи України на сучасному етапі:

- відсутність політики захисту вітчизняного товаровиробника (нерівні умови на ринку, велика кількість «сірого» імпорту);
- відсутність ефективної державної підтримки розвитку малого і середнього бізнесу;
- недосконалість діючої системи оподаткування (загальний рівень оподаткування, розміри ставок податків, їхня кількість і база оподаткування нестабільні; дохідна частина бюджету не забезпечує обов'язковості і рівномірності у сплаті податків усіма юридичними та фізичними особами);
- неефективний контроль за сплатою податків (надмірна перевантаженість чинного податкового законодавства великою кількістю наданих пільг, викривлення економічних умов господарювання різних господарських суб'єктів і, як наслідок, невинуватий, з економічної точки зору, перерозподіл доходів);
- неефективне функціонування бюджетної системи (недостатній контроль за цільовим і раціональним використанням бюджетних коштів; бюджетна політика не охоплює проблеми власне бюджетного процесу, структури надходжень і витрат, бюджетного дефіциту і способів його фінансування);
- економіко-правова нерівність економічних суб'єктів, яка проявляється у вибіркового визначенні економічних прав, свобод та відповідальності;
- відсутність реальної конкуренції у фінансовій сфері, свідченням чого є майже однакові за ціною та якістю умови надання фінансових послуг;
- низький рівень довіри до держави взагалі і до банківської системи зокрема (особливо ця проблема актуальна за теперішньої нестабільності банків та невеликої кількості конкурентоспроможних фінансових установ);
- відсутність належним чином сформованих стимулів для всіх ланок та рівнів фінансової системи (фінансові стимули, в їх сучасному вигляді, не можуть достатньо мотивувати бізнес, свідченням чого є висока частка збиткових та низько-рентабельних підприємств, низький рівень продуктивності праці та якості продукції);

– низька фінансова стійкість та конкурентоспроможність фінансової системи як в цілому, так і її окремих складових (відсутність економічно обґрунтованих норм та нормативів діяльності, регуляторів та стабілізаторів стану економічних суб'єктів);

– випереджаюче зростання доходів держави та фінансового сектора, що суттєво стримує ріст реального сектора економіки;

– нераціональне використання коштів, залучених за допомогою державного кредиту;

– низький рівень кредитування реального сектора економіки;

– надлишкова кількість готівкових коштів, які перебувають в обігу, проте недостатні обсяги тимчасово вільних коштів у підприємств і населення;

– знаходження значної частини економіки в «тіні».

Отже, дані проблеми розвитку фінансової системи України неможливо усунути без певної структурної політики держави, здійснюваної навіть прямими адміністративними заходами, зокрема, раціоналізацією виробничих капіталовкладень, фінансуванням за рахунок акціонерних і приватних капіталів, широким залученням іноземних інвестицій і скороченням бюджетного фінансування. Все це важливо доповнювати заходами, які усунуть дефіцит державного бюджету, стабілізують співвідношення валют, а також створенням умов для здорової конкуренції.

В Україні сьогодні основні групи фінансових ресурсів, які могли б забезпечити зростання фінансової системи, розвинуті недостатньо і не можуть забезпечувати потреби інвестування економіки [9, с. 2]. Важливим механізмом зміцнення фінансової системи є капіталізація активів.

Варіантом якісної трансформації фінансової системи України може бути використання світового досвіду провідних країн світу – Японії, Німеччини, Великобританії – у галузі створення єдиного регулятора фінансової системи (мегарегулятора). За допомогою такого регулятора стане можливим уникнення протиріччя у сфері контролю за фінансами.

Щодо перспектив розвитку фінансової системи України, слід врахувати, що їй необхідно ефективно впровадити фінансовий механізм діяльності бюджетних установ, здійснювати по-

стійний пошук нових джерел фінансових ресурсів в умовах дефіциту бюджетних коштів, а також раціонально використовувати кошти, залучені за допомогою державного кредиту, зміцнюючи при цьому довіру до державних цінних паперів. І найголовніше – це правильно інвестувати бюджетні кошти та суттєво посилити контроль за їх цільовим використанням.

Дослідження фінансової системи в цілому, окремих її аспектів, і, зокрема, здійснення інвестування є досить перспективною системою. Також, заслуговує на увагу, дослідження основних груп фінансових ресурсів, шляхи їх зростання та ефективного використання.

Висновки даного дослідження і перспективні подальших напрацювань. Для реформування фінансової системи України необхідно здійснити ряд рішучих заходів. По-перше, потрібно змінити підхід до реформування фінансової системи. Він повинен бути єдиним, усі заходи необхідно здійснювати в умовах єдиної стратегії розвитку. По-друге, всі сфери фінансів і ланки фінансової системи, діяльність органів та інститутів, які функціонують в сфері фінансів, необхідно комплексно удосконалити. Метою реформування кожного окремого сектора повинна бути побудова єдиного, чіткого та справедливого механізму, удосконалення правового поля, створення рівних умов на ринку. Розробці законодавчо-нормативної бази та імплементації напрацьованих законів слід приділити особливу увагу, адже від цього напряму залежить кількість іноземних інвестицій.

Також, пріоритетним завданням розвитку фінансової системи в Україні є відновлення позитивного іміджу банківської системи, створення групи потужних банків, зменшення податкового тиску, перехід до стимулюючої податкової політики, контроль фінансових потоків, ефективна реорганізація підприємств. Ефективним буде використання позитивного досвіду реформування фінансової системи таких розвинутих країн, як – Японія, Німеччина, Великобританія. На це повинні бути спрямовані всі зусилля органів законодавчої та виконавчої влади, адже тільки так держава зможе повністю інтегруватися у світовий фінансовий ринок і стати на шлях стабільного розвитку.

Список літератури:

1. Венгер В.В. Фінанси : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 432 с.
2. Завгородній А.Г., Смовженко Т.С., Вознюк Г.Л. Фінансовий словник. Львів : видавництво НУ «Львівська політехніка», 1996. 384 с.
3. Селюченко Н.Е., Шмігельська З.К. Управління фінансовою системою України. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2012. № 725. С. 366–371.
4. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 202 с.
5. Карлін М.І. Фінанси країн Європейського Союзу : навчальний посібник. Київ : Знання, 2011. 154 с.
6. Шлапак О.В. Державні фінанси України в сучасних умовах: проблеми стабілізації та антикризового управління. *Фінанси України*. 2014. № 4. С. 7–31.
7. Петрова Т.С. Фінансова система в умовах трансформації економіки. *Фінансова система України в умовах економічних перетворень* : всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 18-19 квітня 2018 р.). Київ, 2018. 173 с.
8. Кименко К.В. Актуальні проблеми модернізації фінансової системи. *Ефективна економіка*. 2015. № 1. С. 1–2.

References:

1. Vengher, V.V. (2009). *Finansy [Finances]*. Kyiv: Centr uchbovoji literatury.
2. Zavghorodnij, A.Gh., Voznjuk Gh.L., & Smovzhenko, T.S. (1996). *Finansovij slovnyk [Financial dictionary]*. Lviv: Visnyk "Lvivivjska politekhnika".

3. Seljuchenko, N.E., & Shmighel'sjka, Z.K. (2012). Upravlinnja finansovoju systemoju Ukrajinjy [Management of the financial system of Ukraine]. Lviv: Visnyk "Ljviv'sjka politehnika".
4. Ghucalenko, L.V. (2011). Derzhavnyj finansovyj kontrolj [State financial control]. Kyiv: Centr uchbovoji literatury.
5. Karlin, M.I. (2011). Finansy krajin Jevropejskogho Sojuzu [The finances of the countries of the European Union]. Kyiv: Znannja.
6. Shlapak, O.V. (2014). Derzhavni finansy Ukrajinjy v suchasnykh umovakh: problemy stabilizaciji ta antykryzovogho upravlinnja [Public finances of Ukraine in modern conditions: problems of stabilization and crisis management]. *Finansy Ukrajinjy*, vol. 4, pp. 7–31.
7. Petrova, T.S. (2018). Finansova systema Ukrajinjy v umovakh transformatsii ekonomiky [Financial system of Ukraine in the conditions of economic transformations]. *Finansova systema Ukrajinjy v umovakh ekonomichnykh peretvorenj* (Kyiv, Ukraine, April 18-19, 2018). Kyiv: National University of Trade and Economics, pp. 173–174.
8. Kymenko, K.V. (2015). Aktualjni problemy modernizaciji finansovoji systemy Ukrajinjy modernizaciji finansovoji systemy Ukrajinjy [Actual problems of modernization of the financial system of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, vol. 1, pp. 1–2.